

Pohjanmaan toimintakertomus 2009–2010

1. Yleistä

Sosiaalialan kentän muotoutumista ja tämänhetkistä toimintaa osaamiskeskuksen näkökulmasta ohjaavat Kunta- ja palvelurakenneuudistus (Paras-hanke) sekä kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma (Kaste 2008–2011) niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti. Kaste-ohjelma on strateginen ohjausväline suomalaisen sosiaali- ja terveystalouden johtamiseen. Molemmissa korostuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen niin, että ne ovat toimivia ja riittävän hyvin kuntalaisten saavutettavissa perus- ja erityispalveluissa. Samoin molemmissa korostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä ja rakenteiden uudistamista. Kehittämistyö suunnitellaan ja toteutetaan tukemaan näitä prosesseja yhteistoiminta-alueilla ja maakunnassa. Pohjanmaalla yhteistoiminta-alueita on neljä: Vaasa – Laihia – Vähäkyrö – yhteistoiminta-alue, Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymä (K5), Pietarsaari – Pedersöre – Luoto – Uusikaarlepyy (K4) sekä Mustasaari – Vöyri-Maksamaa – Oravainen (K3). Oravainen on yhdistymässä uuteen Vöyrin kuntaan vuoden 2011 alusta.

Toimintaympäristön muutoksiin vastaamiseksi ja toiminnan tarkastelemiseksi tulevaisuusperpektiivillä SONet BOTNIAssa on käynnistetty strategiatyö. Sosiaalialan osaamiskeskuksen yhteistyö on tiivistynyt osin Kaste-aluejaon mukaisesti erä-alueittain, osin voimien yhdistämiseksi kehittämisessä. Väli-Suomen yhteistyössä ovat mukana Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa, kun Keski-Pohjanmaa suuntautuu Pohjois- Suomen alueen yhteistyöhön. Yhteistyötä on tiivistetty myös Det FSKC:n ja SONet BOTNIAn kesken yhteistyöteemoja valiten.

Toimintakauden työskentely on keskittynyt vahvasti laajaksi muotoutuvien Kaste-hankkeiden kokoamiseen sekä työelämän ja koulutusorganisaatioiden lähentämiseen uudennaisia rakenteita suunnittelella ja niistä neuvottelemalla. Substanssialueittain on nähtävissä samoja tarpeita ja tavoitteita, joita ovat monialaisempi yhteistyö, palveluprosessien kehittäminen asiakkaan näkökulmasta, ennaltaehkäisevän työn ja palvelujen merkitys sekä perus- ja erityispalvelujen uudet toimintatavat. Kolmantena seikkana tietotuotannon tarve korostuu entistä enemmän. Pohjanmaan toiminnalle on leimallista kuntien vahva yhteistyö kehittämisessä maakunnanlaajuisesti.

Tiedon välittäminen (esim. Kaste-ohjelma), mutta myös kokoaminen alueelliseen ja valtakunnalliseen käyttöön ovat näkyneet osaamiskeskuksen tehtävissä entistä enemmän. Tästä kertovat mm. lukuisat lausunnot ja yhteenvedot, joita on laadittu Sosiaalialan osaamiskeskusneuvottelukunnan työskentelyn tueksi tai Kaste-ohjelmaan liittyen STM:lle. Uusi neuvottelukunta valittiin vuosille 2010–2013.

Toiminnasta tarkemmin painopistealueittain, ja ne ovat olleet seuraavat:

- kehittäminen substanssialueilla
- sosiaalialan työn, koulutuksen, kehittämisen ja tutkimuksen lähentäminen

- tietotuotanto
- järjestöyhteistyö
- pohjoismaisen yhteistyön välitystehtävä.

2. Kehittäminen substanssialueilla

SONet BOTNIAssa tehdään kehittämistyötä kolmen pohjalaismaakunnan alueella jäljempänä mainituilla substanssialueilla. Suurin osa kehittämisestä tapahtuu hankekehittämisenä, osa kehittäjäryhmätoiminnalla. Osaamiskeskusten verkostoista tällä hetkellä toiminnassa ovat lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen valtakunnallinen verkosto. SONet BOTNIA:n ylimaakunnallisen kehittämistyön vastuualueista vanhustyö on Keski-Pohjanmaan, varhaiskasvatus Etelä-Pohjanmaan ja vammais- ja monikulttuurinen työ Pohjanmaan kehittämissuunnittelijan tehtävissä.

Suunnitelmallinen eteneminen hankekehittämisessä edellyttää, että substanssialueittain edelleen valitaan maakunnalliset painopistealueet, koska yksittäiset hankekaudet ovat lyhyitä. Laajoissa miljoonapiirien kokoisissa hankkeissa on tärkeitä hoitaa maakunnalliset osahankkeet hyvin, jotta ne onnistuisivat ja haluttuihin tuloksiin päästäisiin. Kaste-ohjelman mukaisen laajojen hankkeiden käynnistyminen on hallinnon, organisoitumisen ja rekrytoinnin vuoksi aiempaa aikaa vievämpi vaihe ja lyhentää hankkeiden toimintakautta kaksivuotiseksi aiottu kolmen sijaan. Koska asetetut tavoitteet ovat laajoja, on pitempiaikainen kehittäminen pyritty turvaamaan kokoamalla niistä jatkohankkeita. Jatkohankkeissa voidaan kokeilla toimintamalleja käytännössä, juurruttaa niitä sekä ottaa rinnalle tarvittavia uusia kehittämiskokonaisuuksia. Hankkeiden avulla tavoitellaan nykyisin myös rakenteellisia uudistuksia, mikä vie pitemmän ajan. Myös yhteistyö oppilaitosten kanssa jää vähäiseen rooliin, ellei valmisteluja suunnitelmia tähän ole jo hankkeen hakuvaiheessa. Korkeakouluyhteistyö vaatineekin jatkossa parempaa yhteistä koordinaatiota suhteessa hankkeisiin, mitä voitaneen ottaa paremmin haltuun kehittämisen rakenteiden jatkosuunnittelussa.

Hankekehittämisessä osaamiskeskus keskittyy hankkeiden toiminnan kehittämisosaamisen vahvistamiseen mm. toimintasuunnitelmien, arvioinnin ja arviointisuunnitelmien tukemisessa ja toiminnan juurruttamisessa. Juurruttaminen edellyttää toimintamallien dokumentointia, näkyväksi ja jaettavaksi tekemistä, mikä lyhyiden hankekausien takia jää helposti vajavaiseksi tai kesken. Jatkossa parannettavaa on yhä hyvien käytäntöjen esille tuomisessa sekä kehittämistyön raporttien kokoamisessa keskitetysti kaikkien saataville.

Toisena tehtävänä on ollut koordinoita hankevalmisteluja ja sovittaa tavoitteita yhteen Väli-Suomen Kaste-ohjelman toteutuksessa, Paras-hankkeen ja maakuntasuunnitelman mukaisesti niin, että kehittäminen vastaa alueen tarpeita. Tämä onkin vienyt hanketyöskentelyssä leijonanosan, koska kaikkiin alueemme hankkeisiin valmisteltiin toimintakaudella samanaikaisesti jatkohankkeita sekä uutena hankkeena katveeseen jäänyttä aikuissosiaalityön kehittämistä.

Substanssialueet ja niihin liittyvät hankkeet ovat:

- Vammaistyö – ja palvelut (Vammaistyön kehittämissyksikkö-hanke POKEVA, Pohjanmaan maakuntien autismihanke ja Vaasan seudun henkilökohtaisen avun-hanke 10/2009 saakka - > Valtakunnallinen vammaispalveluhanke 2010–2012)
- Lapset, nuoret ja perheet (Lastensuojelun kehittämissyksikköhanke->PerheKaste 10/2011 saakka)
- Vanhustyö (Vanhustyön kehittämissyksikkö ->IkäKaste (10/2011 saakka)
- Päihde- ja mielenterveystyö (Pohjanmaa-hanke->Välittäjä-hanke 10/2011 saakka)
- Aikuissoseaalityö
- Monikulttuurinen työ (PerheKaste 10/2011 saakka)
- Varhaiskasvatus

Vammaispalvelut. Vammaistyön kehittämissyksikköhankkeen Pokevan toiminnalla tuettiin vammaisten henkilöiden lähipalvelujen kehittämistä sekä asiakastyötä tekevien erityisosaamisen karttumista. Näiden lisäksi toimintamallien kehittämisessä (oppaat, mallinnukset, koulutukset) oli vahvasti mukana palvelunkäyttäjien näkökulma. Asiantuntijaryhmät työskentelivät varhaiskuntoutuksen, haastavan käytöksen ja palveluohjauksen kehittämisessä. Asumispalvelujen kehittämisessä tehtiin asumispalvelukartoituksia. Hankkeen toiminta-alueena olivat Pohjanmaan maakunnat sekä Keski-Suomi. Näin haluttiin turvata asiantuntemuksen kehittämisessä tarvittava tarpeeksi laaja yhteistyö ja väestöpohja hankkeelle.

Samoin, Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän hallinnoimana, pohjalaismaakuntien alueella kehitettiin autismin erityisosaamista, asiantuntijoiden verkostoitumista ja konsultointimahdollisuutta. Autismiin kirjoon liittyviä kuntoutusväylä mallinnettiin ja sen solmukohtia selkiinnytettiin eri sektoreiden ammattilaisten kesken elämänkaaren mukaisesti. Autismiohjaajan tehtävä vakinaistettiin Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymässä hankkeen tuloksena.

Vaasan seudun henkilökohtaisen avun keskus vakinaistettiin Maalahden, Mustasaaren sekä Vaasan yhteisenä toimintana hankkeen seurauksena.

Vammaistyön kehittämissyksikön jälkeen valmisteltiin laajempaa vammaispalvelujen kehittämishanketta vuoden 2009 aikana. Vammaispalvelun hankkeet kuitenkin koottiin STM:n tarvearvion perusteella laajaksi valtakunnalliseksi vammaispalvelujen kehittämishankkeeksi seuraavana vuonna. Vammaispalvelujen valtakunnallinen kehittämishanke 2010 – 2012 kehittää vammaispalveluja lisäämällä vammaisten henkilöiden osallisuutta, vahvistamalla vammaistyön lähipalveluja ja turvaamalla vammaispalvelujen erityisosaamisen. Valtakunnallisessa hankkeessa on kahdeksan osahanketta. Osahankkeessa Etelä- Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella on viisi pilottialuetta: Palvelurakenteita kehitetään Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymässä ja Pietarsaaressa, palveluohjausta ja – suunnittelua kehitetään Kurikan kaupungissa ja Kuntayhtymä Kaksineuvoisessa sekä yksilöllistä asumista yhdistettynä henkilökohtaiseen apuun kehitetään Vaasassa. Näiden osahankkeiden hallinnoijina ovat Eskoon ja Kärkullan kuntayhtymät, Etevan hallinnoidessa hankekokonaisuutta.

Vammaistyön sosiaalityöntekijät ovat kokoontuneet Etelä-Pohjanmaalla vammaistyön kehittämisyksikköhankeeseen ja Pohjanmaalla henkilökohtaisen avun hankkeen kokoamina. Sosiaalityöntekijöiden verkoston kokoontumisen tarve arvioidaan käynnistyneen hankkeen ja SO-Net BOTNIA:n yhteistyönä jatkossa. Osaamiskeskusten vammaistyön verkosto ei tällä hetkellä ole toiminnassa, koska valtakunnallinen hanke on laaja verkosto jo sinänsä.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Pohjanmaan lastensuojelun kehittämisyksikköhankeeseen avulla erityisosaamista vahvistettiin kehittämällä työmalleja ja -menetelmiä. Uuden lastensuojelulain mukaisen toiminnan jalkauttaminen kehittämisyksikön tukemana mm. lastensuojelutarpeen arvioinnissa (alkuarviointi) ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän käynnistymisessä olivat tärkeitä.

Tällä hetkellä varsin laajalla Väli-Suomen Kasperin hankkeella toimii Pohjanmaalla maakunnanlaajuinen osahanke, PerheKaste, kuntien ja Vaasan sairaanhoitopiiri yhteistyönä. PerheKaste-hankkeen aikana haetaan malleja siihen, miten erityispalvelut voivat tukea peruspalveluja ja lasten, nuorten ja perheiden asioissa ja kehitysympäristöissä. Hankkeen aikana kehitetään sektorirajat ylittävää yhteistyötä, uudistetaan palvelurakennetta sekä vahvistetaan henkilöstön osaamista em. tavoitteiden mukaisesti. Hankkeessa on vahvasti mukana monikulttuurinen työ kaksisuuntaisen integraation vahvistamiseksi ja kulttuurisensitiivisten palvelujen kehittämiseksi.

Kasperin II -hankkeen valmistelua koordinoivat sosiaalialan osaamiskeskukset ja Pohjanmaalla myös yhteistoiminta-alueiden edustajista koottu koordinaatioryhmä. Kasperin II -hankkeen kehittämisen tavoitteiksi nousivat (i) monialainen, ennalta ehkäisevä ja perheitä tukeva toiminta (päivähoito, neuvola, kotipalvelu, koulu, järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat sekä yksityiset palvelutuottajat) niin palveluissa kuin niiden sisällöissään (esim. vertaistoiminta, vanhemmuuden vahvistaminen ohjaamalla ja arkea tukemalla, varhainen tukeminen). Varhaisen ja ennaltaehkäisevän toiminnan rakenteen vahvistaminen edellyttää jatkossa myös strategista, monialaista johtamista niin yhteistoiminta-alueiden kuin koko maakunnan tasolla. (ii) Nivelkohtien ja palveluprosessin sujuvuus ja tukevuus lasten, nuorten ja perheiden kannalta, kun erityispalveluja kehitetään tukemaan peruspalveluja. (iii) Myös henkilöstön osaamisen vahvistamiseksi tarvitaan rakenteita ja pysyvästi niitä maakunnallisesti organisoiva taho mm. niin, että työmenetelmien koulutukset ja kouluttajatyöntekijät ovat tarvittaessa käytettävissä. Tässä kehittämisen vaiheessa hankkeen olennaisena tehtävänä on (iv) tukea osaamisen ja toimintamallien juurruttamista työn ja palvelujen käytäntöihin ja osaamisen jatkuvuutta turvaavia ratkaisuja. Kasperin II hankkeen ja Pohjanmaan osahankeen tavoitteena on katsoa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistä kokonaisuutena ja tuottaa tästä kokonaisuudesta esimerkkimalli liittäen myös toimintamallit ja työmenetelmät jatkumoksi ennaltaehkäisevästä toiminnasta erityispalveluihin saakka.

Osaamiskeskusten valtakunnallinen lastensuojeluverkosto kokoontuu muutaman kerran vuodessa ja toimii kanavana valtakunnantason tiedonvälityksessä, vaikuttamisessa ja kannanotoissa sekä vertaistukena ja hyvien käytäntöjen välittäjänä.

Ikääntyvän väestön palvelujen kehittämiseksi Väli-Suomen IkäKaste-hankessa on kehitetty valtakunnallisten linjausten mukaisesti indikaattoreita ja laatusuosituksia sekä osallistuttu siinä valtakunnalliseen yhteistyöhön. Kehittämisessä on entistä painokkaammin mukana ikäihmisten oma osallisuus sekä järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Hankekehittämisen rinnalle on syntyni SONet BOTNIA kokoama pohjalaismaakuntien vanhustyön tutkimus- ja kehittämistyöryhmä. Pohjanmaalla useimmissa kaksikielisissä kunnissa toimiva ÄldreKaste on suuntautunut vahvasti myös käytännön työmenetelmien ja toimintatapojen kehittämiseen. Sen hallinnoijana Pohjanmaalla on Mustasaaren kunta ja yhteistyökumppanina Det FSKC. Myös IkäKaste-hankkeen jatkosuunnitelma on työstetty tämän toimintakauden aikana.

Päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen Väli-Suomen alueella on jatkunut Mainiemen päihdehuollon kuntayhtymän hallinnoimana. Tätä Väli-Suomen Välittäjä-hankkeetta vuodesta 2009 Pohjanmaa- hankkeen jatkoksi Pohjanmaalla on koordinoanut Vaasan sairaanhoitopiiri. Hankkeen toteutus on organisoitunut vahvasti yhteistoiminta-alueiden tavoitteiden mukaisesti. Välittäjä-hankkeelle on tehty jatkohakemus em. tahojen koordinoimana. Pohjalaismaakuntien alueella aiemmin kokoontunut päihdekehittäjien verkosto ei ole kokoontunut.

Aikuissosiaalityössä SONet BOTNIA on käynnistänyt kehittämisverkostoja Etelä-Pohjanmaalla ja jalkauttanut tietoa toiminnastaan Keski-Pohjanmaalle ja Pohjanmaalle. Vuoden 2010 hankehaussa Kaste-ohjelman painopisteenä oli mm. aikuissosiaalityö/ osallisuus. Väli-Suomen alueella selvitettiin vuoden 2010 aikana kuntien aikuissosiaalityön ja kuntouttavan työn kehittämistarpeet ja koottiin ne hankkeeksi osaamiskeskusten koordinoimana. Neljä kuntaa jättäytyi hankkeen ulkopuolelle. Kuntouttavan ja aktivoivan sosiaalityön kehittäminen on jäänyt viime vuosina muiden kehittämisalueiden varjoon ja siihen kaivataan vastaavalla tavalla monialaista yhteistyötä, tietotuotantoa sekä asiakaslähtöistä kehittämistä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Väli-Suomen hankesuunnitelma koottiin SONet BOTNIA:n resurssein. Osaamiskeskusten aikuissosiaalityön valtakunnallinen verkosto ei ole ollut aktiivinen tällä kaudella.

Monikulttuurinen työ. PerheKaste- hankkeen monikulttuurisen työskentelyn kanssa rinnakkain toimii referenssir ryhmä, jonka tuella suunnitellaan monikulttuuriseen työn pitempikes-toista monialaista koulutusta henkilöstön erityisosaamisen vahvistamiseksi. Jäseninä ovat alan asiantuntijat, kouluttajat sekä MediBothnia-hanke. Referenssir yhmän työskentelyä koordinoivat THL:n Vaasan toimipaikka ja SONet BOTNIA. Monikulttuurisen osaamiskeskus-verkoston/valtakunnallisen verkoston selvittelytyö ei vielä edennyt.

Varhaiskasvatus. Varhaiskasvatustyön kehittäjäryhmä kokoontuu SONet BOTNIA:n ko-koamana pohjalaismaakuntien alueella. Toiminta keskittyy alan ajankohtaisasioihin ja tiedon välittämiseen alueella. Kehittäjäryhmä toimii kehittämistyön suunnittelun foorumina sekä arkikehittämisessä että kehittämishankkeiden valmistelussa, tukee hankkeissa tehtävää työtä ja välittää hyviä käytäntöjä alueella. Työ edistää varhaiskasvatuksen arjen sujumista ja eri-laisten innovatiivisten työkäytäntöiden kehittämistä päivähoiton organisaatiossa. Kehittäjä-ryhmä kokoontuu n. neljä kertaa vuodessa. Myös valtakunnallinen osaamiskeskusten var-haiskasvatuksen kehittäjäverkosto on toiminnassa.

3. Sosiaalialan työn, koulutuksen, kehittämisen ja tutkimuksen lähentäminen

SONet BOTNIA:n haasteena on muuttuvassa toimintaympäristössä ollut kehittää sosiaalialan käytännön työn, tutkimuksen ja koulutuksen välistä yhteistyötä ja vakiinnuttaa asemaansa tässä osaamiskeskusten tehtävässä. Sosiaalialan osaamisen vahvistaminen ja henkilöstön saatavuus ovat sosiaalialan kehittämisen kannalta ratkaisevia. Nykyisen Kaste-ohjelman aikana STM valmistelee alueellisia kehittämisrakenteita koskevat linjaukset, jotka tulevat sisällyttämään uuteen sosiaali- ja terveydenhuoltolakiin. Tämä sosiaali- ja terveydenhuollon tiivistyvä yhteistyö on huomioitu ja toimintakauden aikana neuvotteluja on Pohjanmaalla laajennettu niin, että ne koskevat sekä sosiaali- että terveydenhuollon alan. Käytännössä tämä on tarkoittanut kestävän kehittämisen rakenteen sekä tutkimus- ja opetusklinikkatoiminnan suunnittelua.

Valtakunnallisesti kuntien tueksi näyttäisi muodostuvan kehittämistoiminnan ydinrakenne sosiaalialan osaamiskeskusten ja perusterveydenhuollon yksiköiden ympärille. Alueellisesti, maakunnallisista tarpeista ja erityispiirteistä nousten on alkanut muodostua laajempia ja eri toimijoita kokoavia kestävän kehittämisen rakenteita. Kestävän kehittämisen rakenteen suunnittelussa Pohjanmaan liitto on toiminut koollekutsujana ja neuvotteluihin ovat osallistuneet Vaasan sairaanhoitopiiri, Vaasan kaupunki, yhteistoiminta-alueiden johtajat, BoWer-hanke, THL:n Vaasan toimipaikka sekä SONet BOTNIA. Alun perin keskustelut liittyivät Sosiaali- ja terveydenhuollon aluemallikokeiluun, jota varten THL:n Vaasan toimipaikka ja SONet BOTNIA kokosivat kehittämisrakenteen osuutta koskevan hankesuunnitelman. Kehittämisen rakenne koostuu alueella olemassa olevista alan toimijoista (esim. kunnat, korkeakoulut, perusterveydenhuollon yksiköt, sosiaalialan osaamiskeskus, sairaanhoitopiiri) sekä alueella toimivista verkostoista ja hankkeista (Kaste-hankkeet ja substanssit). Pohjanmaalla BoWer-hanke (Pohjanmaan hyvinvointitutkimuksen ja –osaamisen keskittymä) ja MediBothnia-osaamiskeskittymä hankkeineen ovat oleellisia verkostotoimijoita kehittämisen kentässä.

Sosiaalialan henkilöstön osaaminen ja saatavuus on lähtökohta kaikelle alan toiminnalle ja myös kehittämisen rakenteen toteutumiselle. Vaasan kaupungin johdolla on neuvoteltu sosiaalityön perus- ja aineopintojen sekä maisteriohjelman toteuttamista Vaasassa Helsingin yliopiston Svenska social och kommunal högskolanin sekä yliopistokeskus Chydeniuksen kanssa koulutusten jatkosta. Suomenkielinen koulutus toteutuu sopimuksen mukaisesti 5/2014 asti ja ruotsinkielinen vuoden 2013 loppuun saakka.

Työelämän ja opetuksen lähentämiseksi Pohjanmaalle on suunniteltu sosiaali- ja terveystieteen kaksikielistä ja moniammatillista opetus- ja tutkimusklinikkatoimintaa. Opetus- ja tutkimusklinikka on opetuksen ja käytännön työn yhteistyöareena, joka palvelee sekä opiskelijoita että alan työntekijöitä. Opetusklinikan tehtävänä on ajanmukaisten ratkaisujen etsiminen käytännön opetuksen, käytännönläheisen tutkimuksen, tietotuotannon sekä alan työntekijöiden osallistumisen toteutumisiksi niissä. Toiminnan käynnistyminen on suunniteltu nelivaiheiseksi. Valmisteleman vaiheen tavoitteena on saada aikaan toimintamalli ja keskeiset käynnistyvät toiminnot. Kokeilu-, arviointi- ja juurruttamisvaihe mukaan lukien prosessi on suunniteltu

nelivuotiseksi. SONet BOTNIA ja Vaasan kaupunki ovat valmistelleet hankesuunnitelman ja EAKR-rahoitus myönnettiin haettuun valmistelevaan vaiheeseen, joka on vuoden mittainen. Alan korkeakoulut, kunnat ja järjestöt osallistuvat toimintaan, joka on osa alueellisen kehittämisen rakennetta. THL sekä NVC tuovat osaamistaan opetusklinikkatoimintaan ja sen verkostoihin. Hanke tekee yhteistyötä ammattikorkeakoulujen yhteistyöhanke MediBothnian kanssa ja tukee sen tavoitteita.

SONet BOTNIA hallinnoi ja koordinoi Alkon lahjoituksen käyttöä kehittäjäryhmän avulla. Rahoituksella kehitetään alueemme neljän ammattikorkeakoulun päihdetyön osaamista ja ennaltaehkäisevään päihdetyöhön panostamista. Ammattikorkeakoulut kehittävät resurssilla opetussuunnitelmiansa päihdetyötyön osuutta sekä käytännöllisiä toteutuksia.

BoWer-hanke on verkostonsa kanssa tehnyt merkittävää työtä hyvinvointitutkimuksen ja kehittämisen eteenpäinviemiseksi. Käynnistymässä on myös yhteistyö valtakunnallisen Innonkylä-hankkeen kanssa. Tämän yhteistyön avulla haetaan ja levitetään kehittämisen hyviä käytäntöjä. Lisätietoja Bower-hankkeen sisällöistä www.welfarebower.fi.

4. Tiedon tuottaminen pitkäjänteisen suunnittelun edellytyksenä

Kehittämistoiminnassa on oleellista, että se vastaa alueensa tarpeita, niin kuntien kuin palvelunkäyttäjienkin näkökulmasta. Alueellinen kehittämistyö on pitkälti alueellisten kehittämistarpeiden, kehittämistyön ja valtakunnallisten kehittämisohjelmien yhteensovittamisesta maakuntatasolla. Valtakunnallisten ohjelmien yhteensovittaminen maakuntatason suunnitelmiksi tapahtui Pohjanmaan liiton kanssa yhteistyössä. SONet BOTNIA:n laajennettu ohjausryhmä (sosiaali- ja terveysala) sekä pienempi työryhmä osallistuivat maakuntasuunnitelman 2040 ja -ohjelman hyvinvointiosuuden laatimiseen. Näin on voitu osallistaa hyvinvointialan toimijoita ja asiantuntijoita (kunnat, kuntayhtymät, oppi- ja tutkimuslaitokset, järjestöt ja kehittäjät) vaikuttamaan alueelliseen sosiaalipolitiikkaan. Työskentelyssä Pohjanmaan liiton kanssa kumppaneina ovat olleet THL:n Vaasan toimipaikka, Vaasan yliopisto ja SONet BOTNIA:n verkosto.

Kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta, sen taustatekijöistä ja toimintaympäristöstä tarvitaan tietoa aluekehittämisessä ja myös paikallisemmin kehittämistyön ja päätöksenteon pohjaksi. Hyvinvoinnin muutosten ja hyvinvointipolitiikan seurannan kannalta tärkeätä tä on tiedon hyödynnettävyys alueellisessa päätöksenteossa, palvelujen rakenteellisessa ja sisällöllisessä kehittämisessä, ennakoinnissa, toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa ja hyvinvointistrategiassa työssä. Valtakunnallisesti on havaittu, että tarvitaan myös vertailutietoa, tietoa toiminnan tuottavuudesta sekä tietoa laadun ja vaikuttavuuden arviointiin.

Etelä-Pohjanmaan alueella SONet BOTNIA on yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan liiton kanssa toteuttanut hyvinvointibarometrin asiantuntijakyselynä. Nyt hyvinvointibarometri toteutettiin laajennettuna, kolmen pohjalaismaakunnan alueella, yhteistyössä maakuntaliittojen kanssa.

Hyvinvointibarometrin toteutusta kehitetään Pohjanmaalla edelleen Pohjanmaan liiton, THL:n Vaasan toimipaikan, Vaasan yliopiston, BoWer-hankkeen ja SONet BOTNIA:n ollessa vastuutahoina. THL:n on kehittämässä valtakunnallisia terveyden, hyvinvoinnin ja palvelujen avainindikaattoreita (INDI 2009–2012) ja Pohjanmaa osallistuu tähän yhteistyöverkoston indikaattorien kehittämis- ja kokeiluvaiheessa. Toimintakaudella on toteutettu yksi työkokous, johon osallistuivat Pohjanmaan sosiaali- ja perusturvajohtajat. Yhteistyön sisällöiksi nimettiin sosiaalialan avainindikaattorien kehittäminen, vaikuttavuuden indikaattorit, avainindikaattorien testaaminen käyttäjäpaneelissa sekä ohjaaminen indikaattoreilla saatavan tiedon käyttämisessä. Yhteistyö jatkuu INDI-hankkeen ajan ja Pohjanmaalla pieni työryhmä tukee työskentelyn suunnittelua.

SONet BOTNIA on pohjustanut hyvinvoinnin tilaan liittyvän tietotuotannon kehittäjäryhmän perustamista toimintakauden aikana ja työ jatkuu edelleen.

Sosiaali- ja perusturvajohtajien kokousten jatkamisen tarvetta ja toimintatapaa ei Pohjanmaalla ole vielä toimintakauden aikana selvitetty eikä kuntakäyntejä ole ehditty toteuttaa. Kuntakäynnit kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla ovat liittyneet yksinomaan hankevalmisteluihin.

5. Järjestöyhteistyö

Järjestöjen aseman muotoutuu yhteiskunnallisen tilanteen mukaan ja järjestötyön rooli korostuu eritavoin. Järjestötyön tämänhetkistä tilannetta keskusteltiin yhteistyötapaamisessa ja Pohjanmaan STKL-alue työryhmässä. STKL:n kehittämispäällikön toimialueena on Länsi-Suomi ja Pohjanmaalla hänen vastinparinaan toimii Vaasan alue työryhmä. Työryhmä määritteli painopistealueeksi edelleen järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyön edistämisen. Pohjoismaisen yhteistyön tuella keinoksi valittiin Ruotsissa käytössä oleva dialoginen toimintamalli. Työskentely käynnistyy 2011 vuoden puolella.

Järjestöillä on tärkeä rooli sosiaalialan toimijakentässä. Tehtävät korostuvat esim. palveluntuottajana, kansalaisyhteiskunnan ja yhteisöllisyyden näkökulmana, asiantuntijana, vaikuttajana ja edunvalvonnan näkökulmasta tai vertaistuen ja neuvonnan mahdollisuuksina. Järjestöt perinteisesti ovat myös herkästi kansalaisten elämäntilanteisiin reagoivina uudistamassa ja kokeilemassa toimintatapoja sekä toimivat vähempiosien asialla ns. katvealueilla. Palveluntuottajan rooli on haasteellinen ja järjestöjen yleishyödyllinen toiminta kaipaa tarkempaa määrittelyä.

Kaste-hankkeiden sisällöissä järjestöyhteistyö huomioitiin entistä paremmin vammaispalveluhankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Palvelujen kehittämiseen voidaan tuoda vahvempi asiakas- ja kokemuslähtöinen näkökulma järjestöjen avulla. Tulevaisuuden näkymänä on että sosiaali- ja terveydenhuollossa neuvonnan, ohjauksen ja vertaistuen tarpeet tulevat lisääntymään, kun korostetaan asiakkaiden/kansalaisten omaa aktiivisuutta terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Järjestöjen asiantuntemusta hyödynnettiin myös maakuntasuunnitelman hyvinvointi-osuuden valmistelussa.

6. Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on SONet BOTNIAn erityistehtävä osaamiskeskusverkostossa ja tapahtuu yhteistyössä Nordiska Valfärdcenterin kehittämiskonsultin kanssa. Vuoden 2009 alusta Nopus-toiminta muuttui ja se on yhdistetty osaksi Nordiska välfärdscenteriä (NVC).

Erityistehtävän toteutuksessa on pyritty vahvistamaan ”pohjoismaisen ulottuvuutta osaamiskeskusverkostoissa ja tavoitteena luoda sosiaalialan osaamiskeskusverkostoa entistä paremmin palveleva toimintatapa. Sen tavoitteena on pohjoismaisen sosiaalialan kehittämisen tiedon- ja kokemuksen välittäminen sekä edellytysten parantaminen yhteispohjoismaisen kokemusten vaihtoon, koulutukseen ja tutkimus- ja kehittämistyöhön.

Pohjoismaisen yhteistyön painopistealueet määritellään vuosittain. Toimintakaudella substansseina ovat olleet monikulttuurisuus yhdessä lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä, ikääntyvä väestö, vammaispalvelut (henkilökohtaisen avun hankkeet) sekä järjestötoiminnan vahvistaminen sosiaali- ja terveysalan kentässä. Keinoina ovat hyvien käytäntöjen välittäminen ja juurruttaminen Kaste-hankkeiden ja niiden substanssien kautta sekä kehittämiskonsultin tekemät selvitykset, jotka ovat saatavilla SONet BOTNIAn verkkosivuilla. Pohjoismaista yhteistyötä on tuotu joinkin verran näkökulmana koulutusten ja seminaarien toteutuksiin. Yhteistyössä ei toistaiseksi ole edetty vastavuoroisuuteen, Suomen näkökulman esille tuomiseen muihin pohjoismaihin päin. Ks. tarkemmin NVC:n toimintakertomus.

7. Resurssit, henkilöstö, toimitilat

Toimintakaudella henkilöstössä on ajoittain ollut alimiehitystä osin henkilöstövaihdoksiin liittyen. Pohjanmaalla kehittämissuunnittelija on siirtynyt Vaasan ammattikorkeakoulusta sen yhtiöittämisen yhteydessä suoraan Vaasan kaupungin sosiaali- ja terveyshallinnon alaisuuteen. Samanaikaisesti työtila siirtyi Vshp:n Huutoniemen sairaalan alueelle samoihin tiloihin NVC:n, THL:n Vaasan toimipaikkaan ja Bower-hankkeen kanssa. Henkilöstön tukemiseksi kehittämissuunnittelijat ovat osallistuneet yhteiseen työnohjaukseen ja osaamiskeskusten yhteinen suunnittelijoiden verkosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Järjestettyjä tapahtumia ja seminaareja, osa yhteistyökumppaneiden kanssa (täydennetään):

Terve ja hyvinvoiva Pohjanmaa – seminaari 18.3.2009 Vaasa

Monikulttuurisen työn hyvät käytännöt – seminaari 22.–23.10.2009 Vaasa

Hyvinvointibarometrin julkistamistilaisuus 23.11.2009 Ylihärmä

Tietoteknologia-työkokous syyskuu 2010 Seinäjoki

Aikuissosiaalityön hyvät käytännöt 7.10.2010 Seinäjoki

Köyhyyspäivä 26.10.2010 Vaasa

Varhaiskasvatuksen seminaari 2.11.2010 Seinäjoki

Lastensuojelun laatupäivät 4.11.2010 Vaasa

SONet BOTNIA Pohjanmaan alueellinen ohjausryhmä 2009–2010

Vaasan kaupunki/sopimuskaupunki

Juha Karvala, sosiaali- ja terveysjohtaja

varajäsen Sinikka Mäenpää, kehittämisjohtaja

Erkki Penttinen, sosiaali- ja perhepalvelujen tulosaluejohtaja

varajäsen Matti Paloneva, koti- ja laitoshoidon tulosaluejohtaja

Yhteistoiminta-alueet

Pirjo Wadén, johtava sosiaalihoitaja/vanhuspalvelujen johtaja Närpiö, Rannikko-Pohjanmaan perusterveyden- ja sosiaalihuollon kuntayhtymä

varajäsen Yvonne Holming, sosiaalihoitaja Maalahti

Peter Granholm, sosiaalihoitaja Pietarsaari, Pietarsaaren yhteistoiminta-alue

varajäsen Inger Björn, osastopäällikkö Pietarsaari

Hannu Joutsela, sosiaalihoitaja Laihia Vaasan yhteistoiminta-alue

varajäsen Hanna-Maija Kokko, perusturvajohtaja Vähäkyrö

Alice Backström, sosiaalihoitaja Mustasaari, Mustasaaren yhteistoiminta-alue

Palveluntuottajat ja järjestöt

Maija Nyystilä, toiminnanjohtaja Vaasan Setlementtiyhdistys ry

Virpi Hagström, toiminnanjohtaja Vaasan ensi- ja turvakoti ry

Ossi Pursiainen, aluejohtaja Kärkulan kuntayhtymä

Tuula Jäntti, toiminnanjohtaja, Omaiset mielenterveyden tukena Vaasanseutu ry

varajäsen Leena Tuovinen, aluekoordinaattori Suomen Reumaliitto ry Länsi- ja Lounais-Suomen alueyksikkö

Koulutus, tutkimus ja kehittäminen

Varpu Rajaniemi, aluekehitysjohtaja Pohjanmaan liitto

Seija Ollila, yliassistentti, sosiaali- ja terveyshallinto, Vaasan yliopisto

Marjo Hannu-Jama kehittämiskonsultti, NVC-Pohjoismaiden hyvinvointikeskus

Maritta Vuorenmaa, kehittämispäällikkö Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Vaasan alueyksikkö

varajäsen nimetään myöhemmin

Raimo Koivisto, toimialajohtaja Vaasan ammattikorkeakoulu

varajäsen Hans Frantz, yliopettaja

Tony Pellfolk, kehittämisyksikkö Novia yrkeshögskolan

Varajäsen Susanne Jungerstam, kehittämisyksikkö Novia yrkeshögskolan

Katri Viitasalo, sosiaalityön lehtori, Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingin yliopisto